EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 27.1.2006
KOM(2006) 27 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Vakarų Balkanų valstybių kelias į ES: siekiant didesnio stabilumo ir klestėjimo

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Vakarų Balkanų valstybių kelias į ES: siekiant didesnio stabilumo ir klestėjimo

2003 m. birželio mėn. Salonikuose vykusiame ES ir Vakarų Balkanų valstybių viršūnių susitikime buvo patvirtinta, kad ES remia europinę Vakarų Balkanų valstybių perspektyvą[1]*. Viršūnių susitikime buvo patvirtinta Salonikų darbotvarkė, sudaryta iš pasirengimo narystei proceso priemonių, ir buvo įsipareigota ją bendrai įgyvendinti.*

2005 m. birželio mėn. vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime buvo dar kartą patvirtintas įsipareigojimas įgyvendinti Salonikų darbotvarkę bei buvo pažymėta, kad kiekvienos valstybės pažanga integruojantis į Europą priklauso nuo tos valstybės pastangų atitikti Kopenhagos kriterijus bei Stabilizavimo ir asociacijos proceso (SAP) sąlygas.

Praėjus beveik trejiems metams po Salonikų viršūnių susitikimo Vakarų Balkanų regionas tampa vis stabilesniu ir artėja prie Europos Sąjungos. Europinė perspektyva skatina vykdyti politines ir ekonomines reformas bei paragino regiono tautas susitaikyti. Tiek ES, tiek susijusios šalys yra suinteresuotos, kad šis procesas būtų paspartintas. Tai leis ES pasiekti savo tikslų nerizikuojant, kad šalimais esančiame regione vėl didės nestabilumas. ES politikos regiono atžvilgiu stiprinimas, visų pirma abipusių interesų srityse, pavyzdžiui, teisingumo, laisvės ir saugumo, švietimo bei prekybos srityse, kurios yra labai aktualios regiono žmonėms, yra geriausias būdas padidinti proceso patikimumą ir sumažinti politinę riziką.

Ateinančiais mėnesiais regionas susidurs su dideliais sunkumais, kadangi bus tęsiamas Kosovo statuso nustatymo procesas ir visuomenės dėmesio centre atsidurs kiti esminiai konstituciniai klausimai. Tokiu metu ypač svarbu įgyvendinti Salonikų darbotvarkę, nes ji suteikia stimulą veikti. Komisija toliau rems regiono stabilizavimą pasitelkdama Stabilizavimo ir asociacijos procesą ir plėtodama Bendrą užsienio ir saugumo politiką bei remdama Europos saugumo ir gynybos politikos (ESGP) veiksmus regione.

Savo pirmininkavimo metu Austrija ketina surengti išsamią diskusiją apie Vakarų Balkanų valstybes per neoficialų užsienio reikalų ministrų susitikimą kovo 10-11 d. Zalcburge. Tai bus gera proga dar kartą patvirtinti ES tikslus ir susitarti dėl būdų ir priemonių, padėsiančių sustiprinti ES pastangas regione. ES tikslas yra skatinti Vakarų Balkanų valstybių stabilumą, saugumą ir klestėjimą palaipsniui integruojant regioną į bendrą Europos kontekstą.

Prieš įvykstant Zalcburgo susitikimui šiame komunikate įvertinami įvykiai po Salonikų viršūnių susitikimo ir nustatomos konkrečios priemonės, skirtos sustiprinti ES politiką ir priemones, suderintas su 2005 m. lapkričio mėn. Komisijos Plėtros strategijos dokumentu. Gruodžio mėn. Taryba padarė išvadą, kad Strategijos dokumentas yra tinkamas pagrindas diskusijai plėtros klausimais 2006 m. Valstybės narės raginamos patvirtinti šiame dokumente pateiktas priemones ir užtikrinti, kad bus teikiama būtina parama ES tikslams regione pasiekti.

---

[1] Stabilizavimo ir asociacijos procesas bei ES politika Vakarų Balkanų valstybių atžvilgiu apima šias valstybes: Albaniją, Bosniją ir Hercegoviną, Buvusiąją Jugoslavijos Respubliką Makedoniją, Kroatiją bei Serbiją ir Juodkalniją, įskaitant Kosovą, kaip nustatyta JT Saugumo Tarybos rezoliucijoje 1244/99.

--I--

Praėjus trejiems metams po Salonikų viršūnių susitikimo

Padaryta pažanga ir būsimi sunkumai

Per paskutinius trejus metus Vakarų Balkanų valstybės padarė didelę pažangą stabilizavimo ir susitaikymo, vidaus reformų ir regioninio bendradarbiavimo srityse. Dėl to jos priartėjo prie ES.

Pastaraisiais mėnesiais buvo imtasi svarbių darbų: pradėtos derybos dėl narystės su Kroatija, Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai suteiktas šalies kandidatės statusas, baigiamas sudaryti Stabilizavimo ir asociacijos susitarimas (SAS) su Albanija, pradėtos derybos dėl SAS su Serbija ir Juodkalnija bei Bosnija ir Hercegovina. Buvo pradėtas politinis procesas siekiant priimti sprendimą dėl būsimo Kosovo statuso. Šie įvykiai rodo, kad regiono tautos ir vyriausybės siekia geresnės ateities bendrame Europos politiniame ir ekonominiame gyvenime. Europos Sąjunga patvirtino savo įsipareigojimus remti jų pastangas. Šie įsipareigojimai išliko nepakitę visus pastaruosius metus.

Artimiausiu laikotarpiu regiono laukia rimti sunkumai, visų pirma procesas dėl Kosovo statuso nustatymo bei Serbijos ir Juodkalnijos konstitucinė santvarka. Sėkmingai išsprendus šiuos uždavinius gali būti nutiestas kelias sparčiai pažangai. Nesėkmės atveju atsirastų rimtų pasekmių susijusioms šalims, regionui bei Europos saugumui. Galima konstitucinė reforma Bosnijoje ir Hercegovinoje bus papildomas sunkumas. ES yra įsipareigojusi padėti spręsti šiuos konstitucinius ir su Kosovo statusu susijusius klausimus remiantis Europos ir tarptautiniais standartais, siekti greitesnio susitaikymo ir politinio brandumo regione bei skatinti šalis įgyvendinti jų europinę perspektyvą. Ji toliau stiprins ir koordinuos savo dalyvavimą regione.

ES teks svarbus vaidmuo procese dėl Kosovo statuso nustatymo; ji paskyrė atstovą, remsiantį JT pasiuntinį, atsakingą už procesą dėl Kosovo statuso. ES politikos sritys ir įtaka turi būti naudojamos maksimaliai, kad padėtų pasiekti subalansuoto ir darnaus sureguliavimo, suteiksiančio taiką ir stabilumą ne tik tiesiogiai susijusioms šalims, bet ir visam regionui. ES taip pat nori atlikti savo vaidmenį dalyvaudama tarptautiniu mastu, nes tai bus reikalinga priėmus sprendimą dėl Kosovo statuso. Komisija dalinasi savo politine ir technine kompetencija derybose dėl Kosovo statuso, ir ji turės prisiimti didelę dalį atsakomybės už rezultatų, skatinsiančių europinę Kosovo perspektyvą, įgyvendinimą.

Regionas padarė pažangą siekdamas ilgalaikio makroekonominio stabilumo ir didindamas savo konkurencingumą, tačiau pažanga nėra tolygi, ir dar reikia daug nuveikti.

Darant pažangą dėl stabilizavimo ir sprendžiant Kosovo statuso klausimus, Vakarų Balkanų valstybės vis daugiau dėmesio skirs reformoms, kurios yra būtinos siekiant priartėti prie europietiškų standartų. Daugiausia dėmesio bus skiriama ekonominės ir socialinės politikos darbotvarkei, kadangi pagrindinės regiono problemos yra ekonominis šalių silpnumas, didelis nedarbas ir nepakankama socialinė sanglauda. ES politika regiono atžvilgiu turėtų būti labiau nukreipta į teisingą ir tvarų ekonominį vystymąsi, turėtų būti sudaromos geresnės sąlygos pažeidžiamoms grupėms ir bendruomenėms pasinaudoti ekonomikos augimo nauda mažinant nedarbą, socialinę atskirtį ir diskriminaciją bei skatinant socialinį dialogą.

Vakarų Balkanų valstybėms skirtose Europos partnerystėje ir Stojimo partnerystėje, dėl kurių buvo susitarta 2005 m. gruodžio mėn., nustatyti prioritetai, kuriems šalys turėtų skirti daugiausia dėmesio trumpalaikiu ir vidutinės trukmės laikotarpiu. Darydamos pažangą šioje

srityje bei sėkmingai įgyvendindamos SAS, šalys turėtų kilti 2005 m. lapkričio mėn. Komisijos Plėtros strategijos dokumente nustatytomis pakopomis.

Salonikų darbotvarkės įgyvendinimas

Dauguma Salonikų darbotvarkėje prisiimtų ES įsipareigojimų buvo įvykdyti arba yra tinkamai vykdomi. Vakarų Balkanų valstybės padarė didelę pažangą vykdydamos Salonikų darbotvarkėje prisiimtus įsipareigojimus. Nepaisant to, būtinos tolesnės pastangos įgyvendinti Salonikų darbotvarkę.

Buvo sustiprintas politinis dialogas ir bendradarbiavimas Bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityje:

– Buvo įkurtas *ES ir Vakarų Balkanų valstybių politinis forumas* bei buvo surengti kasmetiniai užsienio, teisingumo ir vidaus reikalų ministrų susitikimai. Buvo surengti kasmetiniai „troikos“ susitikimai politikos direktorių lygmeniu kartu su JT Generaline Asamblėja. Šių susitikimų metu buvo pasiekta daugumą jų tikslų. Susitikimų poveikis būtų didesnis, jeigu daugiau dėmesio būtų skiriama konkrečioms darbotvarkėms ir siekiamiems rezultatams.

– Vakarų Balkanų valstybės buvo pakviestos *suderinti teisės aktus su bendrosiomis pozicijomis, demaršais ir deklaracijomis* BUSP klausimais nuo 2004 m. pradžios; daugeliu svarbių atvejų jos taip ir padarė.

– Buvo pradėtas *dvišalis politinis dialogas* su Bosnija ir Hercegovina bei Serbija ir Juodkalnija rengiant kasmetinius „troikos“ susitikimus ministrų lygmeniu ir tokiu būdu papildant jau pradėtą politinį dialogą su Albanija, Kroatija ir Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija.

Buvo įgyvendintos arba yra įgyvendinamos Salonikų darbotvarkės nuostatos dėl sustiprintos ES paramos institucijų plėtrai bei siekiant suteikti galimybę Vakarų Balkanų valstybėms dalyvauti Bendrijos programose ir dirbti su agentūromis. Tą patį galima pasakyti ir apie tam tikras su prekyba susijusias priemones, Vakarų Balkanų valstybių dalyvavimą Europos mažųjų įmonių chartijoje ir papildomą finansinę pagalbą. Buvo imtasi svarbių veiksmų regioninio bendradarbiavimo srityje. Dabartinė padėtis šiose srityse ir tolesni veiksmai aprašomi toliau.

Buvo pradėtas nuolatinis Komisijos dialogas ekonominiais klausimais su kiekviena Vakarų Balkanų valstybe. Tikimasi, kad pavasarį jis bus užmegztas su Bosnija ir Hercegovina. Panašus dialogas vyksta su Kosovu.

Buvo padaryta didelė pažanga teisingumo, laisvės ir saugumo srityje: imtasi veiksmų kovojant su organizuotu nusikalstamumu, didinami teisminių institucijų pajėgumai, pagerėjo policijos ir prokurorų bendradarbiavimas, parengtas Veiksmų planas dėl prekybos narkotikais bei priemonės, skirtos kovai su pinigų plovimu ir nelegalia migracija, taip pat įgyvendinti Ohrido konferencijoje prisiimti įsipareigojimai dėl sienų apsaugos ir sienų valdymo. Daug šios srities priemonių sulaukė Bendrijos paramos. Tačiau šioje srityje būtina sustiprinti pastangas.

2004 m. buvo įkurti ES bei Kroatijos ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos Jungtiniai parlamentiniai komitetai, kuriuose reguliariai posėdžiaujama. Taip pat rengiami reguliarūs parlamentų susitikimai su Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Serbija ir Juodkalnija bei Kosovu.

ES toliau aktyviai dalyvauja taikos palaikymo misijose bei užkertant kelią konfliktams. Ji perėmė NATO vadovaujamas karines operacijas Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje bei Bosnijoje ir Hercegovinoje ir toliau vykdo policijos misijas abiejose šiose šalyse. ES stebėjimo misijos toliau vykdomos visose šalyse, išskyrus Kroatiją. Europos Sąjungos generalinio sekretoriaus ir vyriausiojo įgaliotinio specialieji atstovai veikia Sarajeve ir Skopje, o nuo 2005 m. lapkričio mėn. Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai buvo paskirtas ES specialusis atstovas, kartu einantis ir Komisijos atstovybės vadovo pareigas.

ES prisiėmė įsipareigojimus dėl Kosovo nuo 1999 m. konflikto pradžios ir įdėjo daug politinių bei finansinių pastangų siekdama įtvirtinti ilgalaikę taiką ir demokratiją bei paspartinti Kosovo pažangą kuriant demokratinę ir daugiatautę visuomenę. ES rėmė Jungtinių Tautų misiją Kosove įsteigdama jos ekonominį IV ramstį ir finansuodama jos administracines išlaidas. Ji glaudžiai dirba su laikinosiomis savivaldos institucijomis. ES iki šiol suteikta parama Kosovo vystymui viršija 1,6 mlrd. EUR.

Komisijos metinėse ataskaitose, ir vėliausioje 2005 m. lapkričio 9 d. priimtoje pažangos ataskaitoje, pateikiami išsamūs pažangos ir vėlavimo stabilizuojant regioną vertinimai. Visų pirma būtina dėti daugiau pastangų pabėgėlių grąžinimo, sutaikinimo pasitelkus švietimą, socialinės plėtros ir kultūros srityse. Kai kurios šalys turi pradėti visapusiškai bendradarbiauti su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiai Jugoslavijai. Kai kuriais atvejais parama Tarptautiniam Baudžiamajam Teismui, kuriam priklauso visos Vakarų Balkanų valstybės, neatitiko atitinkamų ES sprendimų.

--II--

Salonikų darbotvarke sustiprintas Stabilizavimo ir asociacijos procesas yra veiksmingas politikos pagrindas ES veiksmams Vakarų Balkanų valstybėse. Būdamas plėtros proceso dalimi jis toliau išliks šių valstybių integracijos į Europą pagrindu pasirengimo būsimai narystei laikotarpiu. Tačiau siekiant jį įgyvendinti būtina tam tikrose srityse vykdyti tolesnius darbus atsižvelgiant į naujausią patirtį ir būsimus sunkumus. Šios sritys ir siūlomi veiksmai pateikiami toliau.

Prekybos ir investavimo kliūčių šalinimas; ekonominio ir socialinio vystymosi skatinimas

Investicijų ir prekybos raida labai priklauso nuo politinio stabilumo, bendro ekonominio klimato ir pažangos diegiant reformas kiekvienoje šalyje ir visame regione. Būtina toliau siekti makroekonomikos stabilumo, visų pirma plėtojant fiskalinę ir pinigų politiką, kuria siekiama užtikrinti tvarų augimą skatinančią aplinką. Būtina intensyviai vykdyti struktūrines reformas siekiant pagerinti rinkų veiklą ir konkurencingumą. Visų pirma šalys turi padaryti pažangą restruktūrizuodamos ir privatizuodamos valstybines bendroves, įkurdamos gerai veikiančias institucijas ir teismų sistemą bei toliau reformuodamos darbo rinkas. Svarbiausias dalykas šiame platesniame kontekste yra teigiami pokyčiai. Nepaisant didelės pažangos, būtina toliau skatinti reformų procesą regione.

Stabilizavimo ir asociacijos susitarimai ir autonominės prekybos priemonės

Šiuo metu derybos su Albanija, Serbija ir Juodkalnija bei Bosnija ir Hercegovina dėl Stabilizavimo ir asociacijos susitarimų (SAS), kuriais nustatoma laisva prekyba su ES, yra pasiekusios įvairius etapus. Tokie susitarimai jau sudaryti su Kroatija ir Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija. SAS yra galinga prekybos integravimo, vidaus reformų

ir artimų santykių su ES sukūrimo priemonė, ypač dėl jų nuostatų, kuriomis skatinama suderinti teisės aktus ir sustiprinti administracinius gebėjimus.

Visoms Vakarų Balkanų valstybėms taikomos autonominės prekybos priemonės leidžia praktiškai visoms šio regiono kilmės prekėms patekti į ES rinką be muitų. Tokių lengvatinių muitų taikymas prekybai buvo sėkmingas – Vakarų Balkanų valstybių eksportas į ES per metus vidutiniškai padidėjo 8% (2000–2004 m.). Neseniai jų galiojimas buvo atnaujintos iki 2010 m. pabaigos[2].

Autonominės prekybos priemonės kartu su atitinkamomis stabilizavimo ir asociacijos susitarimų (SAS) ir kitų prekybos susitarimų nuostatomis sudaro palankią ES ir šio regiono prekybos sistemą, taip skatinamos tiesioginės užsienio investicijos į regioną bei bendras ekonominis vystymasis.

Tačiau tam, kad šalys galėtų visapusiškai pasinaudoti šia prekybos sistema, jos turi toliau restruktūrizuoti savo ekonomiką, tapti konkurencingesnėmis ir sustiprinti savo administracinius gebėjimus. Šiuo atžvilgiu pagrindinis vaidmuo teks teisės aktų suderinimui su pagrindinėmis su prekyba susijusiomis *acquis* sritimis, visų pirma su muitinių ir pramonės, sanitarijos, fitosanitarijos ir veterinarijos standartais kaip reikalaujama remiantis Europos partnerystėmis. Komisija ir toliau šioje srityje regionui teiks techninę pagalbą.

Įstrižinė kumuliacija

Salonikų viršūnių susitikime Komisija buvo paraginta praplėsti visos Europos įstrižinę kilmės kumuliaciją regiono šalims suderinant ją su visomis susijusiomis Bendrijos politikos sritimis ir atsižvelgiant į šalių administracinius gebėjimus. Šiuo metu visos Europos kumuliacija išplečiama Barselonos proceso šalims, taip sukuriant visos Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių kumuliaciją. Vakarų Balkanų valstybių įtraukimas į šią naują sistemą yra ES strateginis tikslas.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu įtraukiant naujas šalis į naują sistemą būtų vėluojama ją įgyvendinti, Komisija dabar rengia ES ir Vakarų Balkanų valstybių, sudariusių laisvos prekybos susitarimus su ES (dabartiniu metu Kroatijos ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos), įstrižinės kilmės kumuliacijos zoną. Dėl susijusių šalių skaičiaus ir aukšto regioninės integracijos lygio, ši iniciatyva turėtų greitai pradėti duoti pirmuosius rezultatus. Antrame etape Vakarų Balkanų valstybės galėtų prisijungti prie visos Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių įstrižinės kumuliacijos sistemos, kai tik ši sistema pradės visiškai veikti remiantis kitiems ES nepriklausantiems sistemos dalyviams taikomais principais ir procedūromis.

Regioninė laisvoji prekyba

Prekybinis regionų integravimas yra labai svarbus Vakarų Balkanų valstybėms, jis yra svarbiausias regiono atžvilgiu vykdomos ES politikos elementas.

Buvo padaryta didelė pažanga plėtojant prekybą Vakarų Balkanų regione. Buvo užbaigtas pagal Stabilumo paktą įsteigtų dvišalių laisvosios prekybos susitarimų tinklas. Dėl to, *inter alia*, ženkliai padidėjo tarpusavio prekyba. Tačiau prekyba tarp regionų dar neįsibėgėjo tiek, kiek galėtų, o kai kuriais atvejais dvišalių susitarimų įgyvendinimas nebuvo patenkinamas. Komisija pasirengusi dirbti su Vakarų Balkanų valstybėmis siekiant surasti visus trukdžius sklandžiai įgyvendinti šiuos susitarimus ir rasti būdų jiems įveikti.

---

[2] Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1946/2005, 2005 11 14, OL L 312/2005.

2005 m. birželio mėn. Sofijoje vykusiame susitikime Pietryčių Europos prekybos ministrai pradėjo procesą siekiant integruoti dabartinį dvišalių laisvosios prekybos susitarimų tinklą į vieną regioninį laisvosios prekybos susitarimą, kuris turėtų būti sudarytas iki 2006 m. vidurio, o įsigaliotų 2007 m. Jie taip pat sutarė įgyvendinti programą, kuri leistų sumažinti arba panaikinti netarifines kliūtis, ir siekti, kad būtų priimti kiti derinimo reglamentai, susiję su prekyba paslaugomis. Komisija remia šias iniciatyvas ir toliau teiks patarimus bei techninę pagalbą, kad tarpregioninė integracija būtų plėtojama visapusiškai ją derinant su Europos integracijos siekiu.

Stojimas į PPO

Komisija tvirtai remia Bosnijos ir Hercegovinos, Juodkalnijos ir Serbijos stojimą į Pasaulio prekybos organizaciją (PPO). Narystė PPO yra svarbus bet kokios šalies ekonominių reformų proceso etapas. Komisija toliau teiks techninę pagalbą šioje srityje.

Pirkimai pagal paramos priemones

Remiantis Salonikuose prisiimtu įsipareigojimu, paramą reglamentuojantys EB reglamentai ir taisyklės buvo iš dalies pakeistos siekiant leisti Vakarų Balkanų valstybių operatoriams dalyvauti pagal pasirengimo narystei priemones rengiamuose pirkimuose[3]. Panašios nuostatos įtrauktos į Komisijos pasiūlymą dėl naujos Pasirengimo narystei finansinės priemonės (IPA) ir dėl Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės (ENPI), kurios apims Bendrijos paramą Sąjungos rytiniams ir Viduržemio jūros regiono kaimynams[4].

Mažosios ir vidutinės įmonės

Palankių sąlygų mažosioms ir vidutinėms įmonėms kūrimas yra nepaprastai svarbus tvariam Vakarų Balkanų valstybių ekonomikos augimui. Vykdant reformas ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas šiai sričiai.

Salonikų viršūnių vadovų susitikime Vakarų Balkanų valstybės prisijungė prie Europos mažųjų įmonių chartijos. Regiono valstybės pasinaudojo Chartijos teikiama nauda, tačiau ne visoms tai pavyko padaryti vienodai.

2005 m. spalio mėn. priimtoje Belgrado deklaracijoje Vakarų Balkanų valstybės ragina Komisiją tęsti Chartijos procesą pasibaigus Salonikų darbotvarkėje numatytam trijų metų laikotarpiui. Reaguodama į šį raginimą Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su ES pirmininkaujančia Austrija, EBPO ir Europos mokymo fondu, 2006 m. mažiausiai trejiems metams atnaujins minėtą procesą.

Komisija remia Europos fondą Pietryčių Europai (EFSE), kurį 2005 m. gruodžio mėn. įkūrė tarptautiniai ir nacionaliniai paramos teikėjai, ir siekia suteikti papildomą finansavimą vystymuisi, visų pirmą mažųjų ir mikroįmonių sektoriui bei privatiems namų ūkiams per vietines finansų įstaigas. Komisija planuoja 2006 m. fondui skirti apie 60 mln. EUR.

Lisabonos darbotvarkė

Lisabonos darbotvarke siekiama paversti ES ekonomiką konkurencingesne ir labiau paremta žiniomis, skatinamas darnus vystymasis ir socialinė sanglauda. Jos tikslai taip pat yra svarbūs

---

[3] Tarybos reglamentas (EB) Nr. 769/2004, 2004 04 21, OL L 123/2004.

[4] COM(2004) 627 ir 628 galutinis, 2004 9 29 (atitinkamai 16 ir 21 straipsniai).

ir Vakarų Balkanų valstybėms. Regionas turėtų palaipsniui prisidėti prie šių tikslų įgyvendinimo atsižvelgiant į ekonominį šalių išsivystymo lygį bei į tai, kokį etapą šalys pasiekė siekdamos artimų santykių su ES. Lisabonos tikslai netaps papildomais kriterijais arba ekonominiais tikslais, bet Komisija užtikrins, kad jos politikos srityse regiono atžvilgiu taip pat būtų atspindėti Lisabonos veiksmai, kuriuos galima laikyti Europos partnerystės ir (arba) Stojimo partnerystės prioritetais. Todėl Vakarų Balkanų valstybės vykdydamos reformas turėtų pradėti atsižvelgti į Europos Sąjungos Lisabonos tikslus.

Socialinė politika ir užimtumas

Vakarų Balkanų valstybių prioritetas yra socialinės atskirties mažinimas ir integracijos skatinimas, daugiausia dėmesio skiriant pažeidžiamoms grupėms bei vietovėms, kurios labiausiai kenčia nuo ekonominių, socialinių ir tautinių neramumų. Komisija skatina plėtoti socialinį dialogą regione siekiant užtikrinti socialinių partnerių konsultavimą vykstant ekonominės transformacijos procesui. 2005 m. birželio mėn. Tiranoje Komisija (kartu su Jungtinių Tautų vystymo programa) surengė forumą dėl socialinės integracijos, o 2005 m. spalio mėn. Skopje – aukšto lygio konferenciją dėl socialinio dialogo. 2006 m. birželio mėn. ES pirmininkaujanti Austrija ir Komisija Ženevoje surengs neoficialų Vakarų Balkanų valstybių darbo ministrų ir socialinių partnerių susitikimą. Komisija toliau rems pastangas šioje srityje.

Šalių užimtumo politikos apžvalgos, atliktos remiantis Stabilumo paktu paremtu Bukarešto procesu, ir kartu su Europos mokymo fondu parengtos darbo rinkos apžvalgos yra svarbios didinant šalių strateginę kompetenciją ir gebėjimus. Komisija jomis remsis plėtodama su pasirengimu narystei susijusį bendradarbiavimą užimtumo srityje.

Vizų politika ir su asmenų judėjimo supaprastinimu susijusios priemonės

Salonikų viršūnių susitikime ES priminė, kokią svarbą Vakarų Balkanų valstybių tautos ir vyriausybės teikia vizų režimo liberalizavimo perspektyvai. Europos Sąjunga pažymėjo, kad pažanga priklauso nuo to, kaip šios valstybės įgyvendins pagrindines reformas stiprindamos teisinę valstybę, kovodamos su organizuotu nusikalstamumu, korupcija ir nelegalia migracija bei stiprindamos savo administracinius gebėjimus pasienio kontrolės ir dokumentų apsaugos srityse. Komisija su kiekviena Vakarų Balkanų valstybe aptarė reikalavimus, susijusius su konkrečiomis šių klausimų sprendimo priemonėmis. Diskusijų metu buvo patvirtinta, kad reikalingos reformos iš atitinkamų šalių pareikalaus didelių pastangų. Vizų režimo panaikinimas yra ilgalaikio pobūdžio klausimas.

Tuo tarpu turėtų būti įmanoma supaprastinti vizų išdavimo procedūras, taip bus lengviau keliauti iš Vakarų Balkanų valstybių į ES ir (arba) Šengeno erdvę[5]. 2005 m. gruodžio mėn. valstybės narės ir Komisija susitarė dėl bendro vizų režimo supaprastinimo metodo, numatyto 2004 m. lapkričio mėn. priimtoje Hagos programoje. Bus taikomas metodas, paremtas kiekvieno atskiro atvejo nagrinėjimu. Bus atsižvelgta į ypatingus ES ir tam tikrų šalių santykius, visų pirmą į šalių kandidačių arba potencialių šalių kandidačių statusą.

Tokiomis aplinkybėmis Komisija planuoja pradėti parengiamąsias derybas su Vakarų Balkanų valstybėmis, visų pirma 2006 m. pradžioje su Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija siekdama šiais metais pateikti ES Tarybai Vakarų Balkanų šalių derybų įgaliojimų projektą.

---

[5] Kroatijai jau taikomas bevizis režimas.

Derybų dėl vizų režimo supaprastinimo pažanga priklausys nuo derybų dėl readmisijos susitarimų su Europos Bendrija ir nuo pažangos vykdant reformas atitinkamose srityse. 2006 m. pavasarį Komisija taip pat planuoja pateikti pasiūlymą, kuriuo siekiama, *inter alia*, supaprastinti ir pagreitinti vizų išdavimo procedūras vietos konsulatuose.

Buvo imtasi specialių priemonių skatinant mokslo darbuotojų ir studentų mainus. 2004 m. gruodžio mėn. buvo priimta direktyva, kuria studentams iš trečiųjų šalių leidžiama lengviau gauti leidimus gyventi Europos Sąjungoje, o 2005 m. spalio mėn. buvo priimta direktyva, kuria tokios pačios taisyklės nustatomos mokslo darbuotojams.

Kol direktyva dėl mokslo darbuotojų dar nėra perkelta į valstybių narių nacionalinę teisę, buvo priimta Tarybos rekomendacija, kuria valstybės narės raginamos taikyti tam tikras direktyvos dalis nelaukiant, kol direktyva bus galutinai perkelta į nacionalinę teisę. 2005 m. rugsėjo mėn. Taryba priėmė dar vieną rekomendaciją, kuria siekiama palengvinti trumpalaikes mokslo darbuotojų išvykas į Šengeno erdvę. Šia rekomendacija valstybės narės skatinamos jau dabar išduoti mokslo darbuotojams daugkartines vizas jų vykdomų mokslinių tyrimų projektų laikotarpiui ir panaikinti mokesčius už vizas.

Komisija pateikė pasiūlymą dėl vietinio eismo per sieną režimo nustatymo prie valstybių narių išorės sienų. Pagal šį režimą pasienio regionų gyventojams, įskaitant tuos, kurie gyvena prie ES sienų su Vakarų Balkanų valstybėmis, galėtų būti leista kirsti sieną su vietinio eismo per sieną leidimu nereikalaujant vizos. Tikimasi, kad iki 2006 m. vasario mėn. Europos Parlamentas ir Taryba oficialiai priims pasiūlymą[6].

Asmenų ir institucijų supažindinimas su Europos darbotvarke

Dalyvavimas Bendrijos programose ir darbas su agentūromis

Įgyvendinus Salonikų darbotvarkę ir priėmus Komisijos komunikatą[7] dabar yra sukurtas teisinis pagrindas Vakarų Balkanų valstybių asmenų ir institucijų dalyvavimui Bendrijos programose; 2005 m. viduryje įsigaliojo pagrindų susitarimai, kuriuos ES sudarė su kiekviena šalimi.

Vakarų Balkanų valstybių dalyvavimas Bendrijos programose gali joms leisti įsitvirtinti Europos Sąjungoje bei palengvinti keitimąsi žiniomis ir gera praktika. Kai 2007 m. bus atnaujinta ir išsamiai peržiūrėta daugelis Bendrijos programų, Vakarų Balkanų valstybės turės galimybę dar aktyviau dalyvauti bendruose projektuose aplinkosaugos, energijos ir transporto, mokslinių tyrimų, kultūros ir žiniasklaidos bei kitose srityse.

Bendrijos programos visų pirma yra vidaus programos, kuriomis siekiama padėti ES piliečiams ir institucijoms; norint išplėsti jų taikymą šalims partnerėms, reikia įvykdyti tam tikrus reikalavimus, susijusius su šių šalių finansiniu indėliu ir administraciniais gebėjimais. Todėl kiekviena šalis privalo atidžiai įvertinti savo poreikius ir pasirinkti tas programas, kurios geriausiai atitinka jos prioritetus ir suteiktų realios pridėtinės vertės, kaip nurodyta Europos partnerystėse. Įgyvendinimas turėtų vykti palaipsniui ir jam reikėtų tinkamai pasiruošti.

---

6 Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, nustatančio vietinio eismo per sieną prie valstybių narių išorės sausumos sienų taisykles ir iš dalies keičiančio Šengeno konvenciją, projekto [COM (2005)56, 2005 2 23].

7 Komisijos komunikatas „Pasiruošimas Vakarų Balkanų šalių dalyvavimui Bendrijos programose ir agentūrose“ [COM 748(2003), 2003 12 3].

Komisija taip pat ėmėsi tolimesnių veiksmų dėl pasiūlymų įtraukti Vakarų Balkanų valstybes į Bendrijos agentūrų darbą. Dirbdama sukurtuose tinkluose, kuriuose vykdoma pagrindinė Europos aplinkos agentūros veikla, Komisija rems įvairias darbo programas, kuriose nuo 2006 m. šios šalys dalyvaus dirbdamos su tam tikromis Bendrijos agentūromis[8].

Švietimas ir moksliniai tyrimai

Pastaraisiais metais su Vakarų Balkanų valstybėmis buvo intensyviai bendradarbiaujama švietimo ir mokslinių tyrimų srityse, Komisija prie to ženkliai prisidėjo per šias programas: Tempus (aukštasis mokslas), Erasmus Mundus (stipendijos studentams), Jaunimas, 6-tąją mokslinių tyrimų pagrindų programą, taip pat Jungtinio tyrimų centro veikla ir Europos mokymo fondo darbu. Pagal Tempus programą, kuriai 2001–2005 m. laikotarpiui skirta 83 mln. EUR, kiekvienais metais Vakarų Balkanų valstybėse buvo skiriamos studijų stipendijos ir mobilumo stipendijos ne mažiau kaip 250 studentų ir daugiau kaip 1000 mokytojų ir švietimo darbuotojų studijoms arba tobulinimosi kursams Europos Sąjungoje arba kitose regiono dalyse. 2003–2004 m. apie 2200 regiono jaunuolių dalyvavo Jaunimo programoje, tai daugiau kaip du kartus daugiau negu per pastaruosius trejus metus[9].

Veiksmų plane dėl mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros, kurį po Salonikų viršūnių susitikimo parengė valstybės narės, šalys kandidatės ir Vakarų Balkanų valstybės, nustatyta, kaip moksliniai tyrimai galėtų paskatinti ekonominį vystymąsi ir sustiprinti integraciją; veiksmų planas atliko svarbų vaidmenį geriau integruojant Vakarų Balkanų šalis į Europos mokslinių tyrimų erdvę. Nuo 2002 iki 2005 m. apie 120 dalyvių (tyrimų centrų ir institucijų) iš Vakarų Balkanų valstybių buvo užregistruoti 51 projekte pagal 6-tąją mokslinių tyrimų pagrindų programą.

Per keletą pastarųjų metų Jungtinio tyrimų centro surengtuose seminaruose ir kursuose tobulinosi keli šimtai ekspertų iš Vakarų Balkanų valstybių, o Vakarų Balkanų valstybių organizacijos pradėtos kviesti dalyvauti Europos mokslinių tyrimų tinkluose ir projektuose.

Reaguodama į regiono valstybių lūkesčius, jog bus dedama daugiau pastangų į šiuos sektorius, visų pirma dėl stipendijų skaičiaus, Komisija pradės konsultacijas dėl naujų gairių 2006–2010 m. laikotarpiui, ir ji planuoja jas aptarti 2006 m. kovo 17 d. įvyksiančiame ES ir Vakarų Balkanų valstybių mokslo ir švietimo ministrų susitikime. Ši konferencija valstybėms narėms bus gera proga suteikti informacijos apie jų dvišales programas ir greičiausiai įsipareigoti sustiprinti savo pastangas, kurios ir taip yra nemenkos.

Komisija peržiūrės savo veiksmus pagal Tempus ir Erasmus Mundus programas bei nuo 2007 m. suteiks daugiau mobilumo galimybių pirmosios ir antrosios pakopos studijų studentams. Pirmame etape 2006 m. Erasmus Mundus programoje bus skirtas atskiras laikotarpis siekiant, kad iki 100 regiono studentų galėtų tęsti antrosios pakopos studijas Europos Sąjungoje studijuodami aukšto lygio magistrantūros studijų dalykus. Be to, Komisija pasiūlys naują stipendijų skyrimo sistemą pirmosios pakopos studijų studentams pagal Tempus programą po 2006 m. Atsižvelgiant į po 2006 m. vykdysimas Bendrijos programas, kurios pakeis dabartines Socrates ir Leonardo da Vinci programas, bus skatinamas laipsniškas dalyvavimas prisitaikant prie kiekvienos šalies poreikių ir apribojimų, įskaitant pagerintus šalių administracinius gebėjimus, kurie yra būtini šioms programoms vykdyti. Be to, Komisija suteiks naujų galimybių dalyvauti Jaunimo programoje. Europos mokymo fondas toliau rems Vakarų Balkanų šalis partneres skatinant šalių švietimo ir mokymo sistemų reformavimą.

---

8 Veiksmai remiantis PHARE ir CARDS 2005 programomis.

9 Remiantis vidutiniu metiniu dalyvių skaičiumi.

ES planuoja tęsti ir stiprinti su moksliniais tyrimais susijusius veiksmus remdama Vakarų Balkanų mokslinių tyrimų bendruomenę pagal 7-tąją mokslinių tyrimų pagrindų programą (2007–2013 m.). Bus tęsiamas vaisingas Jungtinio tyrimų centro ir Vakarų Balkanų valstybių bendradarbiavimas. Komisija taip pat išnagrinės, kaip mokslinių tyrimų bendruomenė galėtų pasinaudoti šiuo potencialu, ir galbūt parems regiono kompetencijos centrus siekiant sustiprinti jų pajėgumus. Tam, kad regionas būtų labiau integruotas į Europos mokslinių tyrimų erdvę, Komisija svarsto galimybę įsteigti Iniciatyvinę programą, kuri leistų nustatyti konkrečius poreikius ir būdus jiems patenkinti.

Valstybinių institucijų rengimas integruotis į Europos Sąjungą

Labai svarbu vystyti Vakarų Balkanų valstybių administracinius ir teisminius gebėjimus užtikrinant, kad šalių teisės aktai bus greitai suderinti su Bendrijos teisės aktais.

Vykdant porinius projektus rengiamos ilgalaikės valstybių narių ekspertų ir patarėjų komandiruotės į tikslinių šalių administracijos institucijas siekiant padėti padidinti administracinius ir institucinius pajėgumus. Tokių projektų skaičius Vakarų Balkanų valstybėse padidėjo nuo 25 2000–2002 m. laikotarpiu iki 40 naujų projektų 2003–2005 m. Šiuo metu svarstoma galimybė taikyti porinę priemonę Kosove.

Techninės pagalbos keitimosi informacija priemonė (TAIEX) regione pradėjo veikti 2004 m., o iki 2005 m. pabaigos jau buvo surengta virš 300 pagalbos veiksmų, skirtų 6000 pareigūnų iš centrinio valstybinio valdymo institucijų, verslo asociacijų, teismų arba parlamentų administracijos. Po pirmo etapo, kai Briuselyje buvo surengti daugiašaliai įvadiniai seminarai apie ES teisės aktus, šiuo metu regione įgyvendinamas į poreikius orientuotas metodas, skirtas platesnei auditorijai.

Komisija padarė pažangą atlikdama parengiamąjį darbą Aukštojo mokslo mokyklos, skirtos viešojo administravimo reformavimui, įkūrimui regione kaip nustatyta Salonikų darbotvarkėje. Iki 2006 m. pabaigos turėtų prasidėti pirmasis mokymas pagal šią sistemą.

ES tęs muitinių ir fiskalinės pagalbos programas (CAFAO) bei pradės svarstyti tų programų, kurios sustiprintų vietos administracijos institucijų atsakomybę, vidutinio laikotarpio ir ilgalaikes alternatyvas.

Laisvos, nepriklausomos ir profesionalios žiniasklaidos rėmimas

Laisvos, nepriklausomos ir profesionalios žiniasklaidos raida yra labai svarbus veiksnys siekiant tvaraus stabilumo gerai veikiančių demokratinių valstybių Vakarų Balkanų regione. Informuotumo apie europietiškus žiniasklaidos standartus regione didinimas ir būtinų žiniasklaidos sektoriaus reformų spartinimas yra svarbūs prioritetai.

Bendradarbiaudama su Europos Taryba Komisija pradėjo regioninę iniciatyvą dėl žiniasklaidos reformos 2004 m. sutelkdama vyriausybių atstovus, transliavimo reguliavimo institucijas, visuomeninius transliuotojus ir kitas suinteresuotąsias šalis. Iki šiol įvyko trys regioniniai renginiai (2004 m. Belgrade ir Skopje, o 2005 m. Sarajeve). Remdamosi šia iniciatyva Vakarų Balkanų valstybės pasirašė transliavimo reguliavimo institucijų ir visuomeninių transliuotojų bendradarbiavimo protokolus. 2006 m. Komisija tęs šią regioninę iniciatyvą remdama valstybių pastangas siekiant europietiškų standartų.

Regioninis bendradarbiavimas

Regioninio bendradarbiavimo srityje pasiekta didelė pažanga[10]. Šalys ima suprasti, kad regioninis bendradarbiavimas yra svarbus ne tik tuo, kad leidžia įvykdyti ES keliamas sąlygas, bet jis atitinka jų pačių interesus ir jau leido pasiekti konkrečių rezultatų. Buvo geriau suprasta, kad regioninis bendradarbiavimas papildo Europos integracijos procesą.

Po Salonikų viršūnių susitikimo buvo padaryta pažanga plėtojant regioninio bendradarbiavimo darbotvarkę; tam daug įtakos turėjo Stabilumo paktas ir kitos regioninės iniciatyvos. Dabartinis bendradarbiavimas paremtas regione įkurtais centrais, kurie rodo padidėjusią atsakomybę: Transporto stebėjimo centru Belgrade, Savos upės komisija Zagrebe, Energetikos sekretoriatu Vienoje, Regioniniu migracijos, prieglobsčio ir pabėgėlių regioninės iniciatyvos centru Skopje (MARRI) ir kt.

Šiuo metu būtina siekti įgyvendinti tai, kas buvo užsibrėžta, sutelkti dėmesį į konkrečius rezultatus ir įveikti nemažai likusių sunkumų. Konkrečiau:

– *Pabėgėlių grąžinimas* ilgą laiką buvo svarbus regioninės perspektyvos klausimas; Naujas šio klausimo sprendimo etapas prasidėjo 2005 m. sausio mėn. priėmus Sarajevo deklaraciją, pagal kurią Bosnija ir Hercegovina, Kroatija bei Serbija ir Juodkalnija, Komisijos ir kitų tarptautinių suinteresuotųjų šalių remiamos, įsipareigojo suvienyti pastangas, kad išspręstų šį klausimą iki 2006 m. pabaigos.

– Buvo pradėta daug su sienų valdymų ir kova su organizuotu nusikalstamumu susijusių iniciatyvų *teisingumo, laisvės ir saugumo* srityje. Artimiausiu laikotarpiu reikės įvykdyti šiuos uždavinius: toliau gerinti policijos ir muitinės tarnybų tarpvalstybinio bendradarbiavimo pajėgumus, remti Pietryčių Europos bendradarbiavimo iniciatyvos Regioninio centro pastangas kovojant su tarptautiniu nusikalstamumu ir stiprinti operatyvinį regioninį prokurorų bendradarbiavimą tiriant su organizuotu nusikalstamumu susijusias bylas ir su korupcija susijusius nusikaltimus. Neseniai užbaigus regioninį projektą dėl prieglobsčio, migracijos ir vizų politikos, reikėtų nacionaliniu lygmeniu priimti su juo susijusias būtinas priemones.

– *Parlamentinis bendradarbiavimas* buvo ženkliai pagerintas naujai įkūrus Vakarų Balkanų valstybių parlamentų Europos integracijos komiteto konferenciją ir Cetinje parlamentinį forumą. Kitame etape bus sukurta Pietryčių Europos parlamentų bendroji strategija dėl ES integracijos tam, kad išsami programa, suteikianti bendradarbiavimo veiklai politines gaires, įgautų parlamentinę dimensiją.

– Pokyčiai energetikos sektoriuje yra vieni iš perspektyviausių, kadangi Atėnų procesas pasibaigė 2005 m. spalio 25 d. pasirašius ES ir regiono partnerių Energetikos bendrijos sutartį ir buvo sukurtas vieningos energetikos reguliavimo erdvės pagrindas. Ratifikavus Sutartį, ji galėtų įsigalioti 2006 m. pirmoje pusėje, ir tai leistų pradėti jos įgyvendinimą. ES vis daugiau dėmesio skirs regiono tarptautinių energetikos tinklų sujungimui užtikrinti, įskaitant vamzdynus.

– Daroma pažanga bendradarbiaujant sausumos *transporto* srityje pagal 2004 m. birželio mėn. pasirašytą Susitarimo memorandumą dėl Pietryčių Europos pagrindinio regioninio transporto tinklo. 2005 m. gruodžio mėn. regiono šalys ir Europos

[10] Regioninis bendradarbiavimas prekybos srityje aptartas pirmiau.

Komisija inicijavo Europos bendrosios aviacinės erdvės susitarimą, ir netrukus bus pradėtos jo pasirašymo procedūros.

– Buvo pradėtas regioninis bendradarbiavimas aplinkos apsaugos srityje, jame Komisijai teko svarbiausias vaidmuo plėtojant Regioninę aplinkos apsaugos rekonstrukcijos programą, kurioje numatytos bendrosios nuostatos dėl aplinkosaugos veiksmų, kurie turėtų būti vykdomi regionų lygmeniu. Šiame procese ir Aplinkos apsaugos suderinamumo ir vykdymo tinkle dėl narystės (ECENA) dalyvauja visos regiono valstybės.

– Kartu su Europos Taryba plėtodama Pietryčių Europos kultūros ir gamtos paveldo programą, Komisija padeda *apsaugoti ir išsaugoti* Vakarų Balkanų valstybių *kultūros paveldą*. Pagal šią programą bus restauruota arba atkurta daugiau kaip 160 paminklų. Komisija finansuoja per 2004 m. kovo mėn. smurto veiksmus sugadintų religinių vietų Kosove restauravimą.

Ateityje Europa Sąjunga intensyviau dalyvaus regioniniame bendradarbiavime, nes jis yra glaudžiai susijęs su Europos integracija. Visas regionas palaipsniui tampa vis labiau susijęs su pagrindinėmis Europos politikos sritimis, pavyzdžiui, prekyba, teisingumu, laisve ir saugumu (žr. pirmiau), transportu, energetika ir tarpvalstybiniu bendradarbiavimu. Tam tikrose srityse Komisijos indėlis jau yra labai didelis, ji pasiruošusi stiprinti savo dalyvavimą visų pirma tose srityse, kuriose regioninis bendradarbiavimas tiesiogiai prisideda prie Europos integracijos darbotvarkės ir jai yra nepaprastai svarbus.

Per pastaruosius šešerius metus regione įvyko didžiuliai pokyčiai, visų pirma tie, kurie yra susiję su regiono pažanga siekiant narystės ES. Jau atėjo laikas regionui prisiimti visą regioninio bendradarbiavimo atsakomybę ir peržiūrėti *Stabilumo pakto* vaidmenį. Laipsniškas perėjimas turėtų užtikrinti, kad bus toliau vykdomos pagrindinės Stabilumo pakto funkcijos aiškiai nustatant prioritetus ir racionalizuojant susitarimus. Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesui, kuris, kaip buvo pripažinta Salonikų viršūnių susitikime, leidžia regionui rodyti savo iniciatyvą, galėtų būti numatytas didesnis vaidmuo. Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą būtina peržiūrėti tam, kad jis galėtų imtis šio vaidmens. Komisija glaudžiai bendradarbiauja su Paktą pasirašiusiomis šalimis ir kitomis suinteresuotomis šalimis atsižvelgdama į sprendimus, kuriuos reikės priimti 2006 m. kovo mėn. Regioninio diskusijų stalo metu.

Finansinė pagalba

ES finansinės pagalbos Vakarų Balkanų valstybėms pagal CARDS programą tikslas – paremti šių narystės ES siekiančių šalių pastangas skatinant politines ir ekonomines reformas bei vystymąsi. Būdama šalimi kandidate Kroatija nuo 2005 m. sulaukia pasirengimo narystei pagalbos pagal Phare, ISPA ir SAPARD programas. Europos investicijų bankas teikia paskolas infrastruktūros projektams. Europos partnerystė ir Stojimo partnerystė yra pagrindinės paramos gairės pagal CARDS programą ir pasirengimo narystei priemones.

Bendrija regionui skiria didelę pagalbą. 2000–2006 m. laikotarpiu regionui visų suteiktų dotacijų dydis yra apie 5,4 mlrd. EUR. ECB suteiktų paskolų suma yra apie 2,0 mlrd. EUR. Pagal vienam gyventojui tenkančią finansinę pagalbą ir pagal šalių pagalbos gavėjų BVP dalį, ši pagalba yra viena iš didžiausių lyginant su kitomis pagalbą gaunančiomis ES partnerėmis. Nors regionui buvo skirta didelė parama šio dešimtmečio pradžioje siekiant atlikti rekonstrukcijos ir atkūrimo darbus pasibaigus konfliktams, šiuo metu teikiamos paramos lygis išlieka aukštas. Komisija papildomai skyrė 25 mln. EUR prioritetinių Kosovo reformų

įgyvendinimui 2006 m. Be to, 2000–2006 m. laikotarpiu EB visoms šalims, išskyrus Kroatiją, suteikė išskirtinės makrofinansinės pagalbos už 873 mln. EUR.

Nauja Pasirengimo narystei priemonė (IPA), kuri nuo 2007 m. pakeis dabartines pasirengimo narystei priemones ir CARDS programą, apims šalims kandidatėms ir potencialioms šalims kandidatėms teikiamą paramą. Taip bus supaprastintas vieno šalies statuso pakeitimas kitu, kai dėl to nuspręs Taryba. Priemonių elementais, kuriais remiamas statuso keitimas ir institucijų plėtra bei regioninis ir tarpvalstybinis bendradarbiavimas, galės pasinaudoti šalys kandidatės ir potencialios šalys kandidatės. Likusieji trys elementai (regionų, žmogiškųjų išteklių ir kaimo plėtros finansavimas) yra Bendrijos struktūrinių fondų pirmtakai; jais naudojantis būtina, kad didelė šalies finansinio administravimo gebėjimų dalis būtų pritaikyta prie ES sistemos, todėl jie skirti tik šalims kandidatėms. Įgijus šalies kandidatės statusą, atsiranda galimybė pasinaudoti trimis Pasirengimo narystei priemonės (IPA) „struktūriniais“ elementais, tačiau tai nereiškia, kad konkrečiai šaliai automatiškai bus padidinta parama.

Potencialios šalys kandidatės taip pat galės pasinaudoti su institucijų plėtra susijusiu elementu gauti pagalbą infrastruktūros, regioninio bendradarbiavimo bei darbo ir socialinės politikos srityse. Pradžioje tokią pagalbą centralizuotai valdys Komisija. Be Pasirengimo narystei priemonės, gali prireikti kitų priemonių (pvz., Stabilumo priemonės) siekiant išspręsti saugumo klausimus regione. Išskirtiniais atvejais gali prireikti ir papildomos makrofinansinės pagalbos. Greičiausiai reikės surengti Kosovui skirtą operaciją.

Komisija įsipareigoja toliau skirti Vakarų Balkanų valstybėms adekvačią finansinę pagalbą. ES privalo užtikrinti, kad jos politikos prioritetai Vakarų Balkanų valstybių atžvilgiu būtų paremti atitinkama parama pagal būsimas finansines perspektyvas.

Vakarų Balkanų valstybėms pereinant nuo rekonstrukcijos prie ekonominio vystymosi ir integracijos vis didesnis vaidmuo tenka paramai, kurią paskolų pavidalu teikia tarptautinės finansų institucijos (EIB, EPRB, Pasaulio bankas, TVF ir kt.). Pavyzdžiui, svarbus ženklas yra sprendimas padidinti Europos investicijų banko išorės skolinimo įgaliojimą (nuo 1,6 mlrd. iki 3 mlrd. EUR). Kartu su Pasaulio banku koordinuodama infrastruktūros projektus, Komisija toliau sieks glaudžiai bendradarbiauti su kitais dvišaliais ir tarptautiniais pagalbos teikėjais tam, kad būtų sustiprinta sinergija.

Dialogas su pilietine visuomene

Atsižvelgdama į paskutinės plėtros patirtį, 2004 m. gruodžio mėn. Europos Sąjungos Taryba nusprendė, kad ES intensyviai dalyvaus politiniame ir kultūriniame dialoge su pilietine visuomene šalyse kandidatėse. 2005 m. birželio mėn. Komisija priėmė Komunikatą su pasiūlymais skatinti Turkijoje ir Kroatijoje dialogą su pilietine visuomene, įskaitant visų pirma socialinius partnerius ir nevyriausybines organizacijas[11]; Kroatijoje susijęs projektas bus finansuojamas pagal Phare 2006 programą.

Šiuo metu Komisija siūlo plėtoti dialogą su pilietine visuomene visose Vakarų Balkanų valstybėse. Be šalims kandidatėms skirtame komunikate pateiktų pasiūlymų, Komisija daugiausia dėmesio skirs dialogui tarp Vakarų Balkanų valstybių visuomenių. Reikėtų dėti ypatingas pastangas siekiant skatinti pilietinės visuomenės plėtrą kiekvienoje šalyje bei konsultavimosi su pilietine visuomene tradiciją.

[11] COM(2005) 290 galutinis, 2005 6 29.

Išvados

Taryba ir Parlamentas kviečiami atkreipti dėmesį į toliau pateikiamas išvadas. Vakarų Balkanų valstybių stabilumas, saugumas ir didėjantis klestėjimas yra svarbūs Europos Sąjungos prioritetai. Atsižvelgiant į procesą dėl Kosovo bei sprendžiant konstitucinius regiono klausimus bus ypač svarbu dar kartą patvirtinti šių valstybių europinę perspektyvą.

Iš esmės bendra darbotvarkė, dėl kurios ES ir Vakarų Balkanų valstybės susitarė 2003 m. Salonikų viršūnių susitikime, buvo įgyvendinta, pažanga yra daroma toliau. Tolesnės pastangos remti jos tikslus atneš papildomos naudos. Šiuo metu ekonominė ir socialinė darbotvarkė bei leidžiančios priartėti prie europietiškų standartų reformos yra labai svarbios.

– Priemonės, kuriomis skatinama prekyba, investicijos bei ekonominis ir socialinis vystymasis:

– Vyksta derybos su Serbija ir Juodkalnija bei Bosnija ir Hercegovina dėl Stabilizavimo ir asociacijos susitarimų, tokios derybos su Albanija artėja prie pabaigos. Autonominės prekybos priemonės pratęstos iki 2010 m.

– Komisija parengs ES ir su ja laisvosios prekybos susitarimus sudariusių regiono šalių įstrižinės kilmės kumuliacijos zoną, o kitame etape ES strateginiu tikslu išlieka jų įtraukimas į visos Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių sistemą.

– Komisija remia spartų regioninių laisvosios prekybos susitarimų sudarymą ir šiuo tikslu teiks patarimus ir techninę pagalbą.

– Komisija parengs Energetikos bendrijos sutarties įgyvendinimą, ir planuojama, kad ji įsigalios 2006 m. pirmoje pusėje.

– Bus iš naujo pradėtas procesas pagal Europos mažųjų įmonių chartiją, ir Komisija finansiškai parems Europos fondą Pietryčių Europai.

– Lisabonos darbotvarkės tikslai bus atspindėti ES politikoje regiono atžvilgiu, o šalys skatinamos į juos atsižvelgti vykdant reformas ir veiksmų planus.

– Komisija toliau rems veiksmus, kuriais skatinamas socialinės atskirties mažinimas, integracija ir socialinis dialogas.

– 2006 m. Komisija pateiks iniciatyvas dėl vizų režimo supaprastinimo. Ketinama įgyvendinti priemones, kurios palengvins mokslo darbuotojų ir studentų keliones bei vietinį eismą per sieną prie ES sienų su Vakarų Balkanų valstybėmis.

– Toliau didės pirmosios ir antrosios pakopos studijų studentams bei mokslo darbuotojams iš regiono skiriamų stipendijų skaičius per įvairias ES finansuojamas programas ir institucijas. Reikia skatinti Vakarų Balkanų valstybių piliečius ir institucijas aktyviau dalyvauti Bendrijos programose ir Bendrijos agentūrų veikloje. Visų pirma jos turėtų pasinaudoti naujomis galimybėmis, kurios atsiras 2007 m. atnaujinus daugelį šių programų.

– Bus stiprinama parama institucijų plėtrai pasitelkus porinius projektus ir Techninės pagalbos ir keitimosi informacija priemonę. 2006 m. savo mokomąją veiklą turėtų pradėti regioninė Aukštojo mokslo mokykla, skirta viešojo administravimo reformavimui.

– Vakarų Balkanų valstybės turėtų prisiimti daugiau atsakomybės dėl regioninio bendradarbiavimo. Reikėtų palaipsniui perduoti Stabilumo pakte numatytą atsakomybę regione įsikūrusioms institucijoms. Artimiausiu laikotarpiu prekyba, pabėgėlių grąžinimas, parlamentinis bendradarbiavimas, energetika, transportas, aplinkosauga, teisingumo, laisvės ir saugumo erdvė bei kultūros paveldo apsauga ir išsaugojimas bus prioritetinės sritys.

– ES turėtų užtikrinti, kad jos politikos prioritetai Vakarų Balkanų valstybių atžvilgiu būtų suderinti su atitinkama parama pagal būsimas finansines perspektyvas. Potencialios šalys kandidatės taip pat galės pasinaudoti su institucijų plėtra susijusiu IPA (Pasirengimo narystei priemone) elementu paramai gauti infrastruktūros, regioninės plėtros bei darbo ir socialinės politikos srityse.

– Komisijos plėtojamas dialogas su pilietine visuomene šalyse kandidatėse bus pradėtas plėtoti visame Vakarų Balkanų regione.